

Laila Gentzel som har skrivit boken "Nätverkskontrakt-Ett verktyg i återhämtning" tillhör dem som har genomlevt och överlevt många år av psykiatrisk vård med bibehållen livsglädje. Hon har under alla år haft förmågan att studera och behålla ett arbete, huvudsakligen som invandrarlärare i svenska. Hon har gått igenom över 30 maniska skov med inläggning i slutenvården.

Nätverkskontraktet fungerar bra

– men ingen dans på rosor

– Nätverkskontraktet fungerar bra eftersom det har tillkommit på Lailas eget initiativ och hon vet att vi hoppar av om hon inte följer paragraferna. Men när hon är manisk är det ingen dans på rosor, säger väninnan Anita Lilburn, vars krav ledde till att kontraktet en gång i tiden upprättades.

TEXT CARIN AISSA FOTO EWA STACKELBERG

Anita berättar att hon känt Laila Gentzel sedan mitten på 80-talet. De är bägge två lärare. Hon hann uppleva sin väninna manisk ett flertal gånger innan hon till slut fick nog av att stå på sidan om och hjälplöst titta på när sjukdomen slog till. Hon hade fått nog av att utsättas för kränkningar och av att oroa sig för Lailas utsvävningar när hon var sjuk. Väninnan gjorde då typiska saker för sjukdomen som att ”bränna” sin ekonomi, ta in konstiga typer hemma och starta farliga projekt.

– Jag vill antingen vara involverad på ett meningsfullt sätt eller inte ha någon kontakt alls skrev jag år 1997 i ett brev till Laila från Nya Zeeland. Jag skrev också rakt på sak att jag tyckte att tala till Laila som manisk var som att tala till ett tomt skal och inte till den väninna jag kände. Och att detta skal med förlov sagt snackade en massa goja.

– Vidare bad jag henne att lita på sina närmaste och medan hon var frisk skriftligen ge oss befogenhet att agera när hon blev sjuk genom att spärra kontot och snabbt få in henne under vård och medicinering. Detta för att inte förstöra för sig själv och för oss, sina närmaste.

I sin bok *Nätverkskontrakt-ett verktyg i återhämtning* skriver Laila att hon på ett sätt blev väldigt glad över väninnans klara och raka brev. Hon hade vid det laget efter många års kamp mot både sjukdom och vård börjat tappa lusten att leva. Trots tidigare stor optimism hade hon då, sedan hon fick sin diagnos manodepressiv sjukdom år 1969, haft minst 30 maniska skov.

”Brevet från min kompis var droppen... Vad skulle jag göra, vansinnig och omgiven av ännu värre galningar...”, skriver Laila i boken. Framför allt påpekar hon att tystnadsplikten inom vården under alla år varit ett effektivt sätt att söndra mellan henne och hennes närmaste.

Laila fick efter lite funderande en idé, som hon i sin tur hämtade från en typ av vårdform som påbörjats i en mindre svensk stad i början på 90-talet. Hon frågade ett antal personer i vänskretsen om de ville vara med och skriva ett kontrakt om hennes vård. I början mest för att de skulle komma ihåg vad de kommit överens om.

– Vi accepterade och efter lite bollande av idéer kom ett kontrakt till med tydliga paragrafer för vad som skulle göras när Laila blir sjuk. Från början var vi 12 personer i nätverket, men efter hand har en del hoppat av för att det blev för jobbigt. De är istället associerade medlemmar som kan hälsa på när Laila är inlagd och slå larm till nätverkets mera aktiva medlemmar om de märker tidiga tecken på mani, säger Anita som förklarar att nätverket nu accepterat att det inte är en fråga om ifall att utan när Laila blir sjuk.

– När hon får ett skov är det förstås ingen dans på rosor! En manisk person kan vara mycket jobbig, tillägger hon.

Anita berättar att Laila ofta tar upp att hon vill sluta med profylax –medicin och vill helst inte ta neuroleptika när hon är sjuk, men vet att flera i nätverket i så fall drar sig ur. Eftersom det är hon själv som

har skapat kontraktet skulle det vara ett stort misslyckande för henne om det gick i graven. På grund av detta tar Laila sin medicin och säger inte heller upp avtalet när hon är frisk.

– Nätverket har dessutom befogenhet att ta in henne för vård och kan spärra hennes bankkonto. Hon är, får jag säga, enastående duktig på att acceptera nätverkets ”föreskrifter” trots att detta är mycket jobbigt för henne.

En stor fördel med kontraktet enligt Anita är att tystnadsplikten från vårdens sida är upphävd i enlighet med Lailas önskan och att nätverksmedlemmarnas ord väger tungt vid inskrivning så väl som vid utskrivning.

– Vi har lärt oss med tiden, för visst har vi gjort våra misstag. Första gången när nätverkskontraktet kommit igång var vi för eftergivna mot läkaren och hon blev utskriven på tok för tidigt, minns Anita. Men varje gång nätverket och kontraktet testas går det bättre. ■

FOTO BJÖRN SCHNÜRER

Anita Lilburn ställde krav på sin väninna Laila Gentzel. Hon ville inte ha kontakt längre under väninnans maniska skov om hon inte fick vara med och påverka. Det resulterade i ett kontrakt, det så kallade Nätverkskontraktet.